

På konferensen *Creating Green Cities* togs kopplingen mellan konst och en grönare stadsutveckling upp som ett sätt att väcka människors medvetenhet. Ett exempel på en uppskattad konstinstallation är projektet *Bosk* som skapades av landskapskonstnären Bruno Doedens under konstfestivalen Arcadia 2022 i Leeuwarden, Nederländerna. Bilden visar hur torget Wilhelminaplein i centrala Leeuwarden fick besök av den "vandrande skogen". FOTO: © FLORIS LEEUWENBERG

Att skapa gröna städer

I en modern stad tar bilen upp mycket av platsen i gaturummet. Plats som hellre kunnat användas för att skapa grönare städer. Om framtidens hållbara, vackra och inkluderande städer handlade konferensen *Creating Green Cities* som gick av stapeln i Malmö 14 till 15 juni och som anordnades av Boverket och SLU Tankesmedjan Movium som en del av Sveriges ordförandeskap i EU 2023.

Nina & Linn Nordh

PÅ KONFERENSEN LYFTES behovet av att snabbt ställa om våra städer när klimatförändringarna blir allt mer påtagliga, men att inte glömma bort grönskan och det vackra i omställningen. Synen på städer behöver förändras i grunden där människan och naturen, snarare än bilen, är i centrum. Och på många håll har förändringen redan börjat.

Där det en gång gick en motorväg i Utrecht finns numera en kanal med grönskande promenad- och cykelstråk intill. Där det tidigare var en trafikerad korsning i Barcelona finns det nu en park med café och utomhusbiograf. Och ett tidigare fabriksområde i Essen har blivit ett uppskattat rekreatiomsområde. Det väcker hopp om en ljusare, renare framtid.

Lars Johansson, strategisk verksamhetsledare vid SLU Tankesmedjan Movium och lektor i landskapsarkitektur vid SLU i Uppsala, summerar sina intryck från konferensen:

– Det som var tydligt var att det finns många goda exempel från olika platser i Europa på vad man kan göra för att få mer grönska i städerna. Engagemanget och kunskapen finns, men samtidigt blir gapet mellan policy och handling tydligt. Det händer för lite och för långsamt.

HUR FÅR MAN då en förändring till stånd?

– Jag menar att vi måste börja tänka på staden på ett helt annat sätt än tidigare. Det behövs ledarskap och mod på alla

nivåer. Ta till exempel borgmästaren i Paris som insåg att skolbarnen saknade grönska och satte igång ett projekt att plantera träd på skolgårdar. Eller exemplet med "superblocks" i Barcelona som frigör 70 procent mer yta för människor i staden genom att minska tillgängligheten för bilarna med 15 procent. Det visar att det går att förändra om viljan finns.

Grunden för konferensen var EU:s initiativ *New European Bauhaus* som handlar om att få in mer estetiska och hållbara perspektiv i stadsbyggandet och inte bara ha fokus på förtätning.

– Redan i dag finns det mycket kunskap om hur vi kan bygga vackert, hållbart och inkluderande, men hur ser det ut i

New European Bauhaus

EU-Initiativet *New European Bauhaus* inleddes 2021 och syftar till att uppmuntra till vackrare, hållbarare och mer inkluderande städer.

Exempel och idéer finns här:
https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en

verkligheten? Bygger vi verkligen vackrare? Jag upplever att man ofta missar den rumsliga delen när man förtätar i städer. Vi kan också behöva ompröva vad som är skönhet för att få in mer biologisk mångfald i staden, säger Lars Johansson.

Det vilda är mer oförutsägbart, men som en av konferensens talare, Cecil Konijnendijk från *Nature Based Solutions Institute*, uttryckte det har man mycket att vinna på att våga släppa kontrollen lite i stadsplaneringen och släppa in mer av det vilda i staden. Den biologiska mångfalden ökar och det kan också hända något oväntat och fint.

ATT DET VILDARE får ta allt större plats i städerna exemplifierades också på konferensen genom det danska projektet "Vild", en kampanj för att få kommuner och privatpersoner att uppskatta den vildare naturen även i städer. En liknande kampanj hade kunnat göra stor nytta även i Sverige, där så mycket som hälften av alla grönytor i städer är gräsmattor.

– Det är ju rätt absurt att i dag går en stor del av kommunernas skötselbudget för grönområden åt till att klippa gräsmattor, dessutom med fossila drivmedel, kommenterar Lars Johansson.

Samtidigt nämner han också att det är en ökande trend hos både kommuner och privatpersoner att låta en del av gräset få växa sig högre och gå i blom.

– Vill man få det att se mer ordnat ut, och därmed vackrare i mångas ögon, kan man ha tydliga ramar runt gräset eller klippa gångar. Ett annat tips är att

Lars Johansson, strategisk verksamhetsledare vid SLU Tankesmedjan Movium. FOTO: PRIVAT

Kampanjen VILD i Danmark

I Danmark genomfördes 2021–2022 en kampanj för ett vildare Danmark. Regeringen ville förändra synsättet på grönskan i städerna och visa på att alla kan göra skillnad. Bland annat togs en broschyr fram med tips på hur kommuner kan öka den biologiska mångfalden på sin mark och det hölls en tävling om den vildaste kommunen. Sedan 2020 sänder också DR serien *Giv os naturen tilbage* med teveprofilen Frank Erichsen från *Hundra procent bonde*.

Läs mer på: www.dkvild.dk

TEMA Landskapsarkitektur

Ett exempel på en lyckad stadsomvandling där människor prioriterats framför bilar är en tidigare motorväg Utrecht i Nederländerna som återskapats till en kanal med nya promenad- och cykelvägar. Bilden överst till vänster visar kanalen som den såg ut 1971, och nederst till vänster efter omvandlingen till motorväg 1974. Till höger en bild från 2023 på den återställda kanalen.

FOTO: UTRECHTS ARKIV (Ö.V.), W. MEUNEN (N.V.) OCH G. SERNE (H.)

sluta klippa gräset i anslutning till trädgångar och låta växter vandra ut i den tidigare gräsytan.

EN RÖD TRÅD genom konferensen var att det behöver tas hänsyn till både sociala, kulturella och estetiska värden i den gröna omställningen av städerna. Många talare lyfte inte minst fram vikten av att involvera och engagera medborgarna. Och att agera nu. Inte bara för att göra städerna drägliga att bo i trots ökade temperaturer och fler skyfall, utan även för att förbättra folkhälsan genom mindre buller och luftföroreningar.

En av talarna, Eleni Myrivili, utsågs 2022 av FN till världens första ”chief heat

officer” efter att året innan utsetts till Athens motsvarighet – en position där hon verkar för att uppmärksamma problemen med värmeböljor i städer och hur man kan uppnå en ökad resiliens mot hetta. Våra städer är inte byggda för så extrem värme som vi de senaste åren har börjat uppleva i klimatförändringarnas spår.

Hon betonade att vi på allvar måste börja prata om hur vi kan anpassa oss till värmeböljornas effekter, och förändra städernas utformning i grunden. Det handlar dels om att utforma byggnader annorlunda men inte minst att få in mer grönska och vatten i städerna, något som sänker temperaturen med flera grader.

ETT AV DE exempel på stadsomvandlingar som har uppmärksammats på senare år som Eleni Myrivili nämnde var en motorväg i Utrecht som har ersatts med en återställd kanal och grönområden med cykel- och promenadvägar. Projektet utsågs också till 2022 års *Urban Public Space*. Ett annat var ett projekt i området Sporta Pils i Riga där frivilliga har omvandlat ett tidigare övergivet område i staden till gemensamhetsodlingar med odlingslådor för uthyrning, små fickparker och ängar. Och i Toulouse planterades träd på en tidigare parkeringsplats intill kyrkan Saint-Sernin. För att bara nämna några få exempel på sätt att sänka temperaturen i städerna och samtidigt skapa platser där både människor och natur kan trivas.

YTTERLIGARE EN BLAND många andra talare vid konferensen var Gilles Doignon från Europeiska Kommissionen. Han betonade också vikten av att minska problem med värmeböljor och skyfall med hjälp av naturbaserade lösningar i städer. Han nämnde exempelvis ett projekt i Hamburg som ska mappa var det kan placeras fler gröna tak, Milanos gröna väggar – som han beskrev som både instagramvänliga och med en kylande effekt, en ”sponge park” i

Eleni Myrivili, utsågs 2022 av FN till världens första ”chief heat officer” där hon verkar för att uppmärksamma problemen med värmeböljor i städer och hur man kan uppnå en ökad resiliens mot hetta.

FOTO: ANDERS RASMUSSEN, SLU TANKESMEDJAN MOVIMUM

Under 2022 blev Leeuwardens stadskärna grön när mer än tusen träd placerade i lådor flyttades runt som en "vandrande skog". Träden var en del av konstprojektet *Bosk* av landskapskonstnären Bruno Doedens. De platser där träden placerades ut lockade genast till sig människor. Efter projektet har träden fått en permanent plats i staden och fortsätter att bidra till den biologiska mångfalden.

FOTO: © FLORIS LEEUWENBERG

Manchester där park och lekplats blir vattenmagasin vid kraftigt regn samt ett område på 230 hektar i Essen där det tidigare legat en ammunitionsfabrik som nu har ersatts med en rekreationspark, Krupp Park, som även fungerar som en grön korridor och smartare dagvattenhantering.

Gilles Doignon sa att den här typen av naturbaserade lösningar i andan av *New European Bauhaus* kanske kan verka lite, men han betonade att situationen nu är så alarmerande att varje extra träd, fågel eller spindel behövs. Han menade att naturbaserade lösningar i städer inte är någon utopi, utan i stället den enda vägen att hantera de kriser vi nu har med klimatförändringar och förlust av biologisk mångfald. Och att vi behöver göra det redan nu, och i stor skala – inte om tio år.

– Vi har en lösning framför oss, och den kostar inte förhållandevis så mycket. Vilken framtid vill vi ha? avrundade Gilles Doignon sin presentation på konferensen. ●

De två första av arkitekten Stefano Boeris vertikala skogar stod färdiga 2014 i Milano. Här växer omkring 800 träd, 15 000 perenner och 5 000 buskar. Byggnaderna kan liknas vid grönskande konstverk som samtidigt har en kylande effekt.

FOTO: ALEXANDER VAN STEENBERGE UNSPLASH

Norrsidan av stadshuset i staden Venlo består till stora delar av en grön vägg. På husets sydsida finns en damm med sandfilter som renar regnvatten och vatten från handfat etc. inne i byggnaden innan det används för att bevattna den gröna väggen och för att spola toaletterna.

FOTO: MUNICIPALITY OF VENLO

3–30–300

Cecil Konijnendijk, en av grundarna av *Nature Based Solutions Institute*, berättade på konferensen *Creating Green Cities* om 3–30–300-regeln som han myntat och som har spridit sig över världen. Den innebär att de som bor i en stad borde kunna se tre träd från sitt hem, varje stadsdel borde ha en krontäckning på minst 30 procent och ingen borde ha längre än 300 meter till ett grönområde. Det är ett enkelt sätt att kommunicera hur mycket träd som behövs i en stad för att bidra med tillräcklig grönska för att sänka temperaturen vid värmeböljor och bidra med en hälsosammare miljö för människor. Träd är med andra ord inte bara något som är trevligt att ha, utan något som vi måste ha.

Läs mer:
<https://nbsi.eu/the-3-30-300-rule/>
Konijnendijk, Cecil (2023). Evidence-based guidelines for greener, healthier, more resilient neighbourhoods: Introducing the 3-30-300 rule. *Journal of Forest Research*, Vol. 34:3, s. 821-830.

Camilla Anderson, samhällsplanerare vid Region Skåne, beskrev på sin presentation hur 3–30–300-regeln fungerar i praktiken. Hon berättade om en GIS-baserad studie av nio skånska städer där det visade sig att 97 procent av invånarna har mindre än 300 meter till ett grönområde, men att det däremot är svårt att nå riktlinjerna om 3 träd och 30 procent trädtäckning. Endast 3 procent av stadsdelarna i studien hade en krontäckning på 30 procent eller mer.

Läs mer:
<https://utveckling.skane.se/regional-utveckling/samarbeten-och-projekt/pagaende-projekt/regional-utveckling/3-30-300-i-skane2/>